

Клас: 8.

Дата: 14 квітня 2020 року.

Урок № 56.

Тема: Проблема людини в суспільстві, її знеосіблення, свободи і неволі, особистості й натовпу, дійсності і мрії у творі **В. Дрозда «Білий кінь Шептало»**

В зошиті написати дату, яка написана вище. Переписати тему повністю (вона написана вище після слова «тема»).

Сьогодні на уроці ми поведемо мову про коня, якому В. Дрозд дав ім'я Шептало. Так, ім'я, а не кличку, оскільки надав своєму героєві багато людських якостей. Символом чого є ця тварина для українців?

Актуалізація опорних знань.

✗ **Асоціювання.** (Назвати слова, що асоціюються із поняттями «свобода» і «неволя»).

Новий матеріал.

Робота з підручником.

С. 209: «Тільки через сто років буде відомо, чи я – письменник...» (прочитати);

с. 216 – 217 «Через гірку безнадію перекидався місточок...» (прочитати перед аналізом оповідання).

Слово вчителя.

В оповіданні «Білий кінь Шептало» Володимир Дрозд в алегоричній формі показав підневільне становище людини в тогочасному суспільстві, порушив важливу загальнолюдську проблему формування особистості, роздвоєння її душі. Ця проблема турбувала письменника ще з початку його літературної діяльності, коли він писав: «Завдання новітньої літератури нашої — формувати, пробуджувати духовне багатство індивідуальності, яка могла б протистояти будь-якому зовнішньому тискові».

Читаючи оповідання «Білий кінь Шептало», ви пригадаєте твір Євгена Гуцала «Лось», де автор намагався розкрити внутрішній світ тварини, яка виросла на волі. Володимир Дрозд по-іншому вирішує проблему: показує, що може статися з людиною, якщо вона не використовує свого шансу бути вільною і стає покірною.

Значну роль в оповіданні відіграють пейзажі. Описи мають різні функції, однак більшість з них відповідає настроям героїв.

Оповідання «Білий кінь Шептало» має глибокий філософський підтекст: навіть сильна особистість під впливом оточуючих обставин часто втрачає свою індивідуальність, знеособлюється і починає діяти, як усі. Сьогодні, коли на полицях книгарень лежать книги з неприхованим осудом системи оповідання В. Дрозда набуває актуальності. Сильна людина сьогодення (маємо на увазі українську інтелігенцію, яка бунтує проти сучасного хаосу, їй видиться смак волі (наприклад, свобода слова!), але вона й боїться її, бо не знає, як діяти. Символічно звучать останні рядки твору: «Під ранок кінь повертається до кошари, просуває голову між жердин загорожі та дрімає, стомлений нерозумною балаканиною».

Головне в людині — її внутрішня сутність. Оригінальність світобачення, несхожість на інших у поведінці, способі життя, — все це є ознаками нестандартних особистостей, яких, на жаль, дуже часто не розуміють оточуючі. А те, що не розуміють, як правило, засуджують. Як наслідок — самотність, конфлікти, комплекси. Тому нерідко такі «незвичайні» люди або замикаються в собі й живуть у власному внутрішньому світі, або стають звичайними, пересічними, розуміючи, що так — легше.

Приклад особистості, яка втратила свою індивідуальність під впливом повсякденного життя, показаний на алегоричному образі білого коня Шептала в однойменному оповіданні В. Дрозда. Вирвавшись із неволі, він відчув смак свободи, радість, піднесення... Але це тривало лиш мить. Потім кінь подумав і вирішив, що таки краще залишити все як є, прикинутися сіреньким і покірненьким. Навіщо виділятися? Адже з цього ніякої користі — навпаки, самі проблеми!

Таких «шептал» зараз дуже багато в нашому суспільстві. І це породжує лицемірство, пристосуванство, байдужість до чужого горя. Як приклад: майже у кожному класі є учень, якого зневажають і дражнять «ботаніком» просто за те, що він гарно навчається, є розумнішим за інших. І більшість ніколи не заступиться за нього у випадку якогось серйозного конфлікту, тому що ніхто не хоче виділитися з натовпу і нажити собі зайвих неприємностей. На жаль, подібних прикладів можна навести багато.

Кожен із нас — по-своєму неповторний. Адже, як відомо, на світі нема абсолютно однакових людей. І, звичайно, цікавіше жити серед неординарних, яскравих особистостей, які не бояться мати власну думку, стиль, відрізнятись від інших. Тому не слід губити кращі риси свого характеру, щоб ніхто не подумав нічого зайвого. Від цього в першу чергу буде гірше нам самим!

Головні герої оповідання — білий кінь (алегоричний образ), Степан, «маленький чоловічок, навіть не білий, а якийсь «землисто-сірий», з дрібними корявими ручиськами. З метою більш осмисленого проникнення в образ з'ясовую сутність поняття «алегорія». Алегорія — відтворення людських характерів та взаємин в образах тварин, предметів та явищ природи. Оцінка зображуваного в алегорії виступає значно виразніше, ніж при використанні, наприклад, епітетів чи метафор.

Тож образ білого коня уособлює в собі особистість гідну поваги. На нього можна покласти, він молодий, гарний, гордий. Не раз на це звертав увагу і Степан: кінь мав густу гриву, стрункі ноги, які завжди ступали впевненою ногою; особливо вражала шия — у її крутім вишні вбачалася незалежність. Степан тішився тим, що білий кінь гордовито міг гнати до водопою сірих, вороних і гнідих. Коли ж стався злам?

Аналіз твору «Білий кінь Шептало».

Бесіда (усно дати відповідь на питання):

1) Поясніть, яку роль відіграє епіграф до оповідання: «... Сутеніє; раптом на галявині — кінь — самотній». Чи допомагає такий епіграф налаштувати читача на сприйняття твору? Обґрунтуйте свої думки.

2) Поясніть, чому інші коні недолюбливали Шептала.

3) «Серед усіх робіт він найбільше недолюбливав крутити привід і їздити до міста, хоч інші коні вважали це найлегшим». Як це характеризує коня Шептала? Чому ви так вважаєте?

4) Яку роль у розкритті авторського задуму відіграє такий уривок: «Супроти вітру довго не пробіжиш, і розумніше до часу прикинутися скореним, лишившись у душі вільним, аніж бути скореним насправжки»? Яким є ваше особисте ставлення до висловленої думки?

5) Коли кінь вирвався на волю, то відчув, що «це були найкращі хвилини» його життя. Але незабаром знову повернувся до конюха, який скривдив його. Чому? Наведіть приклади кількох психологічних художніх деталей, що допоможуть вам обґрунтувати свої міркування.

6) Поясніть, у чому полягає алегоричність образу білого коня Шептала.

7) Якою є головна думка твору? До чого закликає автор, що заперечує і що підносить?

8) Чи збулися ваші передбачення щодо змісту оповідання?

9) Чим відрізнявся кінь Шептало від гурту коней?

10) Як Шептало поведився на пасовищі, під час водопою, в конюшні?

11) Про що свідчив той факт, що Шептало завжди виправдовував вчинки свого конюха Степана?

12) Що вважає кінь Шептало причиною своєї передчасної старості?

13) Чи можна назвати повернення коня до конюшні особистим вибором? Доведіть свою думку.

14) Яким постає перед читачами хлопчик-підліток Степан?

15) Пригадайте, що таке екскурс в минуле? Чи є такий екскурс в цьому художньому творі? Доведіть свою думку. (Родовід Шептала.)

Ідейно-тематичний аналіз твору та визначення проблематики.

В зошиті посередині рядка вказати автора і назву твору (В. Дрозд «Білий кінь Шептало»), а спочатку наступного рядка визначити тему та ідею оповідання.

Темою твору є

Ідея оповідання:

Порушені проблеми: (переписати до зошита).

- 1) втрата внутрішньої свободи, власного Я;
- 2) духовне каліцтво і рабство;
- 3) свідоме відмова від боротьби за самоствердження;
- 4) ілюзорне сприйняття світу.

Робота з образами твору (прочитати).

Кінь — символ енергії й сили, пристрастей та інстинктів, а також вірності і відданості в праці, в щоденних турботах. Предковічно, коні були помічниками богів, воїнів і, головне, хліборобів. Навіть творчі люди мають своїм символом коня-Пегаса.

«Осідлати коня» — означає досягти цілі, здобути кращу долю.

Тож кінь — і працюючий, і войовничий, і творчий дух. Він, правда, несе на собі частку Божого прокляття: коли маленький Ісус лежав у яслах, кінь висмикував з-під немовляти сіно і їв. Через це коні приречені до ненажерливості: вони, якщо не тягнуть воза чи плуга, постійно їдять або пасуться. І не можуть ні наїстися, ні напаситися...

Доброго коня по-своєму любить домовик: він може заплести кінську гриву та їздити на ньому верхи цілу ніч, аж поки зовсім не зажене» або не зіпсує худобини.

Кінь наполегливий в праці: коли захоче, все у нього вдається, особливо в такій справі, яка вимагає багато енергії, великого напруження всіх його сил.

Його талант — невтомна праця. Водночас, у своїй працелюбності любить незалежність, залюбки виконує будь-яку важку, але приємну йому роботу. Однак, може «знатуритись», працювати тільки «з-під батога».

Але все це робить відкрито, нічого не приховуючи, тому він — символ чесної й працьовитої людини, має свій характер.

Наші предки вважали, що червоний кінь уособлює вогонь, вороний — зоряне небо, білий — світ предків. Має кінь і магичні здібності: якщо спотикається на праву ногу — добра ознака, на ліву — попередження про невдачу. Це за свою вірність, працьовитість і витривалість кінь нагороджений причетністю до таїн світу... (А.Багнюк. Символи Українства: художньо-літературний довідник. — К., 2008.— с. 713.)

Білий же кінь зустрічається найчастіше в казках та легендах («скарб, який бачили неодноразово в образі білого коня», «скрізь, де кінь відіграє культову роль, він завжди білий»).

Підсумки.

Проблемне питання. Чому автор дає коневі кличку Шептало. Усно пов'яжіть ланцюжок слів. Шептати — Шептало — Притишений — Приглушений.

Д / з.

Підготуватися до творчої роботи за оповіданням В. Дрозда «Білий кінь Шептало». С. 217 підручника: рубрика «Міркуємо» (усно виконати обидва завдання рубрики).